

Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Εφαρμογή της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος»

(2013/C 17/08)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ:

- εκτιμά ότι τύπος του εδάφους, η διαχείριση της γης και οι κλιματολογικές συνθήκες διαφέρουν σημαντικά από τη μια περιφέρεια της Ευρώπης στην άλλη, πράγμα που σημαίνει ότι απαιτούνται συγκεκριμένες στρατηγικές από πλευράς καθοδήγησης και προστασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του εδάφους κατά τρόπο αναλογικό, με βάση τις περιφερειακές προτεραιότητες, αλλά πάντοτε εντός ενός σφαιρικού πλαισίου, για την επίτευξη των στόχων των πολιτικών της ΕΕ·
- σημειώνει ότι η αντιμετώπιση των κινδύνων και των απειλών για το έδαφος είναι επιτακτική, ιδίως στο πλαίσιο της αλλαγής του κλίματος·
- τονίζει ότι η κλιματική αλλαγή μπορεί να έχει σειρά επιπτώσεων στο έδαφος, κυρίως εξαιτίας μεταβολών της υγρασίας και της θερμοκρασίας του εδάφους, αλλά και της συχνότητας των βροχοπτώσεων, με επακόλουθη υποβάθμιση του εδάφους συνοδευόμενη από απώλεια οργανικής ύλης και αύξηση της διάβρωσης, της συμπίκνωσης και των απορροών·
- υπογραμμίζει ότι οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση της υποβάθμισης του εδάφους και στην κατάρτιση καταλόγου μολυσμένων τοποθεσιών·
- πιστεύει ότι η πολιτική προστασίας του εδάφους πρέπει να επιτύχει τη δέουσα ισορροπία μεταξύ της ανάληψης δράσης σε επίπεδο ΕΕ και της εφαρμογής της αρχής της επικουρικότητας και της καλύτερης νομοθεσίας, προκειμένου να αποφευχθούν μη αναγκαία πρόσθετα διοικητικά βάρη και δυσανάλογες δαπάνες. Η νομοθεσία της ΕΕ για το έδαφος θα πρέπει ως εκ τούτου να σχεδιαστεί ώστε να παρεμβαίνει μόνο στην περίπτωση στην οποία απαιτείται η ανάληψη δράσης·
- εκτιμά ότι οι ελλείψεις από πλευράς μέτρων για την προστασία του εδάφους μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα σύμφωνα με μια κοινή βάση για το σύνολο της ΕΕ μέσω της θέσπισης γενικού πλαισίου και κοινών αρχών προς τήρηση από όλες τις χώρες. Θα μπορούσε, ως εκ τούτου, να υποστηριχθεί μια οδηγία πλαίσιο για το έδαφος, αν και είναι σημαντικό η πολιτική να μην είναι αδικαιολόγητα περιοριστική όπως με τη συμπερίληψη ποσοτικών διατάξεων και οριακών τιμών.

Berichterstatter

Corrie McCHORD (UK/SPE), Mitglied des Stadtrates von Stirling

Referenzdokument

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Εφαρμογή της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος και τρέχουσες δραστηριότητες COM(2012) 46 τελικό

I. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ**Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ****A. Γενικές παρατηρήσεις**

1. Η έκθεση της Επιτροπής προβαίνει σε επισκόπηση της εφαρμογής της θεματικής στρατηγικής για την προστασία του εδάφους – από την έγκρισή της, τον Σεπτέμβριο του 2006 – και παρουσιάζει τις τρέχουσες τάσεις υποβάθμισης του εδάφους και τις μελλοντικές προκλήσεις για την εξασφάλιση της προστασίας του.

2. Η στρατηγική εντοπίζει τέσσερις βασικούς πυλώνες εφαρμογής: ευαισθητοποίηση, έρευνα, ενσωμάτωση και νομοθεσία. Αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής αποτελεί η πρόταση οδηγίας για τον καθορισμό πλαισίου προστασίας του εδάφους (COM(2006) 232 final), η οποία διαρθρώνεται με βάση τρεις άξονες: προληπτικά μέτρα, εντοπισμό του προβλήματος και επιχειρησιακά μέτρα.

3. Η ΕτΠ έχει ήδη δημοσιεύσει τις ακόλουθες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την προστασία του εδάφους:

— Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους – εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" (Michel Lebrun, CdR 140/2011 fin).

— Ο ρόλος των τοπικών και των περιφερειακών αρχών στη μελλοντική περιβαλλοντική πολιτική (Paula Baker, CdR 164/2010 fin).

— Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους (Cor Lamers, CdR 321/2006 fin).

— Προς μια θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους (Corrie McChord, CdR 190/2002 fin).

4. Το έδαφος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών συστημάτων μας, υποστηρίζοντας – μεταξύ άλλων περιβαλλοντικών υπηρεσιών – την παραγωγή τροφίμων, τον έλεγχο της ποιότητας και της ποσότητας της ροής του νερού, τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, καθώς και τη βιοποικιλότητα. Έχει κρίσιμη σημασία για τη αειφορία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα της οικονομίας της Ευρώπης να εξασφαλιστεί ότι η κατάσταση του εδάφους επιτρέπει να επιτελεστούν αυτές οι ανωτέρω βασικές λειτουργίες.

5. Σε έκθεση ⁽¹⁾ μείζονος σημασίας που δημοσιεύθηκε το 2012 από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) και το Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπογράμμισε τη σημασία των δέκα μεγαλύτερων απειλών για τα εδάφη στην Ευρώπη: μείωση της οργανικής ύλης, διάβρωση, συμπίεση, σφράγιση, αλάτωση, οξίνιση, βιοποικιλότητα, απερίημωση (για τη Νότια Ευρώπη), κατολισθήσεις και ρύπανση του εδάφους. Επίσης, εξετάζει τον εδαφικό άνθρακα και το κλίμα, τη διάβρωση, την κατακράτηση υδάτων, την οξίνιση και τα βιοκαύσιμα. Στην έκθεση αναφέρεται ότι εξακολουθεί να παρατηρείται στην ΕΕ υποβάθμιση του εδάφους, η οποία επιδεινώνεται σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης. Η έκθεση αποδεικνύει ότι η νομοθεσία και οι υφιστάμενες πολιτικές σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, αποδείχθηκαν ανεπαρκείς για την πλήρη προστασία των εδαφών.

6. Ο ανόργανος και οργανικός τύπος του εδάφους, η διαχείριση της γης και οι κλιματολογικές συνθήκες διαφέρουν σημαντικά από τη μια περιφέρεια της Ευρώπης στην άλλη, πράγμα που σημαίνει ότι απαιτούνται συγκεκριμένες στρατηγικές από πλευράς καθοδήγησης και προστασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του εδάφους κατά τρόπο αναλογικό, με βάση τις περιφερειακές προτεραιότητες, αλλά πάντοτε εντός ενός σφαιρικού πλαισίου.

7. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές έχουν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο για την προστασία των ευρωπαϊκών εδαφών. Στο έργο τους περιλαμβάνεται η ευθύνη να πληροί η νομοθεσία για τη χρήση της γης το στόχο της προστασίας του εδάφους και να εφαρμόζεται κατάλληλα, δεδομένου ότι αυτές είναι οι αρχές που είναι αρμόδιες για θέματα χωροταξίας και για τη χορήγηση αδειών δόμησης και χρήσης της γης. Οι ΤΠΑ ενδέχεται επίσης να είναι αρμόδιες για την πρόληψη της άτακτης επέκτασης των αστικών ζωνών και της σφράγισης του εδάφους, καθώς και την παροχή κινήτρων για την αποκατάσταση αστικών κατοικημένων περιοχών, υποβαθμισμένων ή εγκαταλελειμμένων εγκαταστάσεων και την προστασία και αξιοποίηση των αναξιοποίητων περιοχών.

8. Η ΕτΠ υποστηρίζει ότι οποιοσδήποτε μελλοντικές ενωσιακές διατάξεις θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από τη δέουσα ευελιξία λόγω των διαφορετικών εθνικών και περιφερειακών περιστάσεων. Ένα κοινό πλαίσιο για το έδαφος σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ θα συμβάλει στην εξομοίωση των υποχρεώσεων προστασίας του εδάφους στις οποίες υπόκεινται οι διαχειριστές γης (με την ευρύτερη δυνατή έννοια του όρου) σε όλα τα κράτη μέλη, περιορίζοντας έτσι το ενδεχόμενο στρέβλωσης του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_reference_report_2012_02_soil.pdf

B. Τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις

9. Στο τέταρτο τμήμα της έκθεσης της Επιτροπής, αξιολογούνται οι τρέχουσες και οι μελλοντικές προκλήσεις. Η ΕτΠ συμφωνεί με την ανάλυση της Επιτροπής ότι η υποβάθμιση του εδάφους έχει ενταθεί την τελευταία δεκαετία τόσο σε ενωσιακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο και αυτή η τάση προβλέπεται να συνεχιστεί, εκτός εάν αντιμετωπιστούν με αποτελεσματικό τρόπο ζητήματα που άπτονται της χρήσης της γης, της οργανικής ύλης και του οργανικού άνθρακα, καθώς και της αποδοτικής χρήσης των πόρων.

10. Είναι σαφές ότι η προβλεπόμενη αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, η άνοδος της κατανάλωσης κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων και η αυξημένη χρήση βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς, σε συνδυασμό με τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, θα οξύνουν τον ανταγωνισμό για χερσαίους και υδάτινους πόρους και υπάρχει ο κίνδυνος να υποβαθμιστεί περαιτέρω το έδαφος.

11. Η αντιμετώπιση των κινδύνων και των απειλών για το έδαφος είναι επιτακτική, ιδίως στο πλαίσιο της αλλαγής του κλίματος. Η γεωργία έχει ιδιαίτερα ισχυρό αντίκτυπο στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και νιτρικού οξέος (N₂O) από το έδαφος. Τα εδάφη της ΕΕ περιέχουν πάνω από 70 δισεκατομμύρια τόνους οργανικού άνθρακα που ισοδυναμούν περίπου με το πεντηκονταπλάσιο των εσωτερικών της ετήσιων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η απώλεια οργανικής ύλης του εδάφους και ως εκ τούτου η αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, καθώς συμβάλει στην κλιματική αλλαγή. Υπάρχουν ενδείξεις ⁽²⁾ ότι η οργανική ύλη μειώνεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, το Βέλγιο και την Αυστρία. Η απώλεια οργανικής ύλης του εδάφους έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα του εδάφους και μπορεί να προκαλέσει εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στους στόχους που έχει θέσει η ΕΕ για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

12. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να έχει σειρά επιπτώσεων στο έδαφος, κυρίως εξαιτίας μεταβολών της υγρασίας και της θερμοκρασίας του εδάφους, αλλά και της συχνότητας των βροχοπτώσεων, με επακόλουθη υποβάθμιση του εδάφους συνοδευόμενη από απώλεια οργανικής ύλης και αύξηση της διάβρωσης, της συμπίκνωσης και των απορροών. Επί του παρόντος, οι πολιτικές διαχείρισης της γης δεν παρέχουν προστασία στον άνθρακα που είναι δεσμευμένος στο έδαφος σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

13. Απευθύνονται εκκλήσεις για επείγουσα δράση με σκοπό την αποκατάσταση των πληγέντων τυρφώνων προκειμένου να σταματήσει η απώλεια άνθρακα, καθώς και την αναζωογόνηση των πολλών οικοσυστημάτων των υγρών τυρφώνων. Μολονότι οι τυρφώνες αντιπροσωπεύουν μόνο το 2% των καλλιεργημένων γαιών στην ΕΕ, ευθύνονται για περισσότερο από 50% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα του τομέα. Τα τελευταία χρόνια, ο αντίκτυπος της εμπορικής εκμετάλλευσης τυρφώνων με στόχο την προμήθεια τύρφης

για δενδροκηπευτικούς σκοπούς προκαλεί ολοένα και μεγαλύτερη ανησυχία.

14. Ως εκ τούτου, η διατήρηση των αποθεμάτων άνθρακα (και συνεπώς η ελαχιστοποίηση εκπομπών νιτρώδους οξειδίου) θα συμβάλει σημαντικά στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Το σχέδιο "Αειφόρος γεωργία και διατήρηση της ποιότητας των εδαφών" της Επιτροπής ⁽³⁾ είχε ως αποτέλεσμα τη συλλογή μιας χρήσιμης δέσμης περιπτώσεων μελετών και συστάσεων.

15. Η αποτελεσματική χρήση των πόρων έχει θεμελιώδη σημασία. Η γεωργία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη γονιμότητα του εδάφους, ιδίως από την ύπαρξη θρεπτικών ουσιών. Η πλειοψηφία φωσφορούχων λιπασμάτων που χρησιμοποιούνται στην ΕΕ είναι εισαγόμενα. Κάθε χρόνο η ΕΕ παράγει επίσης μεγάλες ποσότητες κοπριάς, βιολογικών αποβλήτων και ιλύος καθαρισμού λυμάτων. Ένας τρόπος για την αντιμετώπιση του προβλήματος που θέτει η ασφάλεια του εφοδιασμού σε θρεπτικές ουσίες, η βελτίωση των συνθηκών του εδάφους και ο περιορισμός της ρύπανσης από δυνητικά τοξικά στοιχεία είναι να εξασφαλιστεί η κατάλληλη συλλογή, επεξεργασία και χρήση αυτών των υλικών. Η ΕτΠ συνιστά να αναθεωρηθεί η οδηγία σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και ιδίως του εδάφους κατά τη χρησιμοποίηση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων, προκειμένου να ελεγχθεί η χρήση άλλων οργανικών υλικών στο έδαφος, τα οποία δεν καλύπτονται επί του παρόντος από αυτή την οδηγία.

16. Οι τρέχουσες τάσεις κατάληψης εδάφους (σφράγισης του εδάφους) δεν είναι βιώσιμες σε όλη την ΕΕ και αυτός είναι σημαντικός λόγος της υποβάθμισης του εδάφους στην ΕΕ. Η σφράγιση του εδάφους επηρεάζει συχνά την εύφορη γεωργική γη, θέτει σε κίνδυνο τη βιοποικιλότητα, αυξάνει τον κίνδυνο πλημμυρών και λειψυδρίας και συμβάλλει στην υπερθέρμανση του πλανήτη. Τον Απρίλιο του 2012, η Επιτροπή δημοσίευσε κατευθυντήριες γραμμές ⁽⁴⁾ σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για τον περιορισμό της σφράγισης του εδάφους και τον μετριασμό των επιπτώσεών της. Η ΕτΠ συνιστά ενθέρμως της χρήση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών.

17. Οι ατμοσφαιρικές εναποθέσεις στο έδαφος ρύπων που προκαλούν οξίνιση, ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις οφειλόμενες στην οξίνιση και στη νιτροποίηση. Τα οξείδια του αζώτου και η αμμωνία θεωρούνται πλέον ως οι κύριοι παράγοντες οξίνισης, ενώ οι εκπομπές διοξειδίου του θείου έχουν γενικά μειωθεί τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα της πρόβλεψης νομοθεσίας στον τομέα. Έχει θεμελιώδη σημασία να εξασφαλιστεί ότι οι εκπομπές ρύπων που προκαλούν οξίνιση σε όλη την Ευρώπη συνεχίζουν να μειώνονται, προκειμένου να μειωθεί η έκταση των περιοχών που υπερβαίνουν τα κρίσιμα φορτία οξύτητας.

Γ. Τρέχουσες δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

18. Η έκθεση της Επιτροπής (τμήμα 5) εντοπίζει τις πέντε ακόλουθες τρέχουσες δραστηριότητες τις οποίες σχολιάζει η ΕτΠ:

⁽²⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος / Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ), 2012: Η κατάσταση του εδάφους στην Ευρώπη, http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_refereceence_report_2012_02_soil.pdf

⁽³⁾ Βλ. <http://eu-soils.jrc.ec.europa.eu/projects/SOCO/>

⁽⁴⁾ Έκθεση σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για τον περιορισμό της σφράγισης του εδάφους και τον μετριασμό των επιπτώσεών της (Απρίλιος 2011)

Ευαισθητοποίηση

19. Η ευαισθητοποίηση σε ό,τι αφορά τη θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους και την ανάγκη προστασίας του εδάφους στην ΕΕ έχει μεγάλη σημασία. Οι διαχειριστές γαιών πρέπει να έχουν επίγνωση των πρακτικών βιώσιμης διαχείρισης του εδάφους που διατηρούν τις υπηρεσίες οικοσυστήματος του εδάφους. Ως εκ τούτου, η ΕΤΠ επικροτεί το έργο της Επιτροπής από το 2006 σε ό,τι αφορά την ευαισθητοποίηση σχετικά με το έδαφος. Το εν λόγω έργο περιλαμβάνει τη δημοσίευση ατλάντων του εδάφους εκ μέρους της Επιτροπής – μεταξύ άλλων τον Εδαφικό Ατλанта της Ευρώπης ⁽⁵⁾ και τον Ευρωπαϊκό Ατλанта της βιοποικιλότητας του εδάφους ⁽⁶⁾ – καθώς και σημαντικές διασκέψεις για το έδαφος. Επίσης, η ΕΤΠ επιδοκιμάζει το έργο της Επιτροπής σε ό,τι αφορά τη συγκρότηση ομάδας εργασίας για την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση στο πλαίσιο του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γραφείων Εδαφών.

20. Η ευαισθητοποίηση των διαχειριστών γαιών και των άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη σημασία των εδαφών θα διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης χρήσης του εδάφους. Ωστόσο, από μόνη της η ευαισθητοποίηση δεν πρόκειται να επιτύχει το απαιτούμενο επίπεδο προστασίας του εδάφους. Αντίθετα, απαιτείται συνδυασμός μέτρων, στα οποία η εκπαίδευση και η παροχή οικονομικών κινήτρων έχει την ίδια προτεραιότητα με τις ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Η χρήση μέτρων ευαισθητοποίησης για να βελτιωθεί η εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης του εδάφους, θα συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ελαχιστοποίηση της υποβάθμισης του εδάφους. Ως εκ τούτου, η ΕΤΠ ενθαρρύνει τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές να δράσουν ως πρέσβεις σε αυτόν τον τομέα και να ακολουθήσουν το θετικό παράδειγμα του European Land and Soil Alliance (ELSA e.V. – Ευρωπαϊκός Συνασπισμός για τη γη και το έδαφος).

Έρευνα

21. Η έρευνα έχει κρίσιμη σημασία για να εξασφαλιστεί η καλύτερη κατανόηση των προτεραιοτήτων προστασίας του εδάφους και να διασφαλιστεί ότι η ανάπτυξη πολιτικής συνεχίζει να βασίζεται σε ασφαλή επιστημονικά δεδομένα. Ως εκ τούτου, η ΕΤΠ επικροτεί το έργο της Επιτροπής από το 2006 σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση περίπου 25 ερευνητικών έργων ⁽⁷⁾, όπως τα «ENVASSO», «RAM-SOIL» και «SOILSERVICE», για την αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με το έδαφος. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί από αυτά τα ερευνητικά έργα συνεχίζουν να διαδίδονται κατάλληλα στους τελικούς χρήστες αυτής της έρευνας, στους οποίους περιλαμβάνονται εν τέλει και οι διαχειριστές γαιών. Για την κάλυψη του τρέχοντος γνωστικού χάσματος χρειάζεται πρόσθετη έρευνα για το έδαφος και επιπλέον στοιχεία από την παρακολούθηση του εδάφους. Αυτό όμως θα πρέπει να εφαρμοστεί έχοντας πάντοτε κατά νου την αναλογικότητα του κόστους και την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ όλων των αρχών που συμμετέχουν. Η αναζήτηση μεθόδων αξιολόγησης, μέτρων μετριασμού και ελάχιστων απαιτήσεων για την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων παρακολούθησης του εδάφους έχουν κρίσιμη σημασία.

22. Η ΕΤΠ σημειώνει ότι η Επιτροπή συνεχίζει να χρηματοδοτεί την έρευνα, ιδίως στα πεδία των κατολισθήσεων, της σφράγισης του εδάφους, των εδαφικών λειτουργιών, των κύκλων του εδαφικού άνθρακα και αζώτου (με έμφαση στην αποκατάσταση των τυρφώνων), της γονιμότητας του εδάφους και της ανακύκλωσης θρεπτικών στοιχείων στη γεωργία. Η ΕΤΠ υποστηρίζει την ανάγκη για όλη

αυτή την έρευνα, η οποία θα απαιτήσει επίσης κατάλληλες ανταλλαγές γνώσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς.

23. Η Επιτροπή των Περιφερειών ζητά μία επικαιροποιημένη επισκόπηση όσον αφορά την έκταση της ρύπανσης του εδάφους στην ΕΕ και την αντιμετώπιση του ζητήματος από τα κράτη μέλη. Ειδικότερα, θα πρέπει να εξεταστεί λεπτομερώς η σχέση μεταξύ της ρύπανσης του εδάφους και της ρύπανσης του πόσιμου ύδατος, δεδομένου ότι σε πολλά κράτη τα υπόγεια ύδατα είναι πολύ σημαντικά για την εξασφάλιση πόσιμου ύδατος.

Παρακολούθηση

24. Επί του παρόντος δεν υπάρχουν περιβαλλοντικά πρότυπα για την προστασία των ζωτικών διεργασιών και λειτουργιών του εδάφους, η δε Ευρώπη δεν διαθέτει σφαιρικό σύστημα παρακολούθησης του εδάφους. Υπάρχει ανάγκη κάλυψης της έλλειψης συστηματικά συλλεγόμενων εδαφολογικών στοιχείων από ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, κατανόησης των ήδη διαθέσιμων πληροφοριών, εντοπισμού των υφιστάμενων ελλείψεων και διατύπωσης συστάσεων για τη μελλοντική παρακολούθηση του εδάφους. Η ΕΤΠ συμφωνεί ότι υπάρχει ανάγκη για περισσότερη παρακολούθηση, π.χ. για να υποστηριχθούν οι κατάλληλες προσεγγίσεις της προστασίας του εδάφους. Υπάρχει ανάγκη να βελτιωθεί η πρόσβαση των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο σε συναφή εδαφολογικά στοιχεία και πληροφορίες ενδεδειγμένης κλίμακας. Επιπλέον, σε όλη την Ευρώπη δεν υπάρχει επαρκής μακροπρόθεσμη παρακολούθηση των εδαφών σε ένα δίκτυο τόπων για την αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των αλληλεπιδράσεων μεταξύ εδαφών και κλιματολογικών αλλαγών. Ως εκ τούτου, η ΕΤΠ επικροτεί τη συνέχιση της λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δεδομένων για το Έδαφος (ESDAC).

25. Μολονότι η στρατηγική διανύει το έκτο έτος της, η ΕΕ δεν έχει ακόμα υιοθετήσει συστηματικά ή εναρμονισμένα συστήματα παρακολούθησης του εδάφους σε όλη την επικράτεια της και οι ερευνητικές μέθοδοι εμφανίζουν αρκετές διαφοροποιήσεις. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις μορφές προστασίας του εδάφους και της ποιότητας του εδάφους σε ολόκληρη την ΕΕ. Η προτεινόμενη οδηγία για τον καθορισμό πλαισίου προστασίας του εδάφους επιδίωξε να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΤΠ επικροτεί ερευνητικά έργα όπως το LUCAS, τα οποία έχουν ως στόχο την παροχή δεδομένων στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δεδομένων για το Έδαφος. Η ΕΤΠ υποστηρίζει τις προτάσεις της Επιτροπής να εδραιώσει την εναρμονισμένη παρακολούθηση του εδάφους με την επανάληψη των ερευνών του εδάφους και την αξιοποίηση νέων τεχνικών τηλεπισκόπησης.

26. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση της υποβάθμισης του εδάφους και στην κατάρτιση καταλόγου μολυσμένων τοποθεσιών. Για να είναι στοχοθετημένη και αποδοτική, η πολιτική προστασίας του εδάφους πρέπει να βασίζεται στη γνώση των περιοχών όπου σημειώνεται υποβάθμιση.

27. Η παρακολούθηση της ποιότητας του εδάφους γίνεται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους σε όλα τα κράτη μέλη. Η Επιτροπή πρότεινε την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων παρακολούθησης για να αποκτήσει σαφέστερη εικόνα της κατάστασης των εδαφών στην Ευρώπη. Το Κοινό Κέντρο Ερευνών έχει ήδη συλλέξει σημαντικό

⁽⁵⁾ Βλ http://eussoils.jrc.ec.europa.eu/projects/soil_atlas/index.html

⁽⁶⁾ Ευρωπαϊκός Ατλанта της βιοποικιλότητας του εδάφους

⁽⁷⁾ JRC Soil Projects

όγκο πληροφοριών, μπορούν όμως να επιτευχθούν περισσότερα αν τα κράτη μέλη στείλουν σαφείς και συγκρίσιμες εκθέσεις. Η εναρμονισμένη παρακολούθηση θα πρέπει να εφαρμοστεί σε συνέργεια με την απόφαση για τον μηχανισμό παρακολούθησης, η οποία επί του παρόντος υπόκειται σε αναθεώρηση.

Ενσωμάτωση

28. Η ΕτΠ επικροτεί τον εντατικό διάλογο που έχει δρομολογήσει η Επιτροπή με τα κράτη μέλη, όσον αφορά τα σχετικά με το έδαφος μέτρα του χάρτη πορείας για την αποδοτική χρήση των πόρων, της ΚΓΠ και της περιφερειακής πολιτικής. Η διατομεακή φύση των εδαφών καθιστά αναγκαία την ενσωμάτωση των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προστασία του εδάφους σε σειρά πρωτοβουλιών και μηχανισμών υλοποίησης πολιτικών (όπως π.χ. η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, οι οδηγίες της ΕΕ για τη νιτρορύπανση, τις πλημμύρες και την ιλύ καθαρισμού λυμάτων, οι οδηγίες για τους οικοτόπους, τα πτηνά και τη βιοποικιλότητα, οι οδηγίες για την περιβαλλοντική αξιολόγηση σχεδίων, προγραμμάτων και έργων, ο κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη και η ΚΓΠ).

29. Η ΕτΠ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εδραιώσει τη θεματική στρατηγική για το έδαφος κατά την έννοια ενός σχεδίου δράσης, έτσι ώστε τα κράτη μέλη και οι τοπικές και περιφερειακές αρχές να είναι σε καλύτερη θέση να εφαρμόσουν μια πολιτική για το έδαφος και να τηρήσουν τους ευρωπαϊκούς κανόνες. Προς το παρόν, προτάσεις και μέτρα για το έδαφος περιλαμβάνονται διάσπαρτα σε πολλές προτάσεις της ΕΕ. Μια θεματική στρατηγική για το έδαφος θα μπορούσε να προσφέρει μια συνολική εικόνα των υφιστάμενων και των νέων μέτρων. Μία τέτοια στρατηγική θα μπορούσε να αναφέρει λεπτομερώς:

- Τα προβλήματα του εδάφους που αντιμετωπίζονται με την τομεακή νομοθεσία για το περιβάλλον και τα προβλήματα τα οποία εξακολουθούν να υπάρχουν·
- Ποιες δυνατότητες υπάρχουν για την επίλυση των υπόλοιπων προβλημάτων του εδάφους με την προσαρμογή της τομεακής νομοθεσίας για το περιβάλλον·
- Μια επισκόπηση των έργων που αφορούν το έδαφος και υλοποιούνται με κονδύλια της ΕΕ. Η ΕτΠ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημιουργήσει στα ταμεία της ΕΕ περιδώρα για την κάλυψη έργων για το έδαφος.

30. Πρέπει να επικροτηθεί η προτεινόμενη «οικολογική στροφή» της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Υπάρχει ανάγκη για μεταρρύθμιση, προκειμένου να ληφθούν μέτρα για να γίνει η ΚΓΠ πιο ελκυστική για περιφερειακές λύσεις σε ζητήματα όπως η προστασία του εδάφους. Αυτό συμπεριλαμβάνει την εξέταση χρήσης των κονδυλίων της ΕΕ που προορίζονται για την ανάπτυξη της υπαίθρου, προκειμένου να συναφθούν συμβάσεις αγροτικής ανάπτυξης με σκοπό τη χρηματοδότηση των διαχειριστών γης για την προστασία του εδάφους, την αποκατάσταση των τυρφώνων, τη δημιουργία υγροβιοτό-

πων, τη μετατροπή αρόσιμων γαιών σε βοσκοτόπους, την πρόληψη της διάβρωσης του εδάφους και την προστασία της οργανικής ύλης. Ως εκ τούτου, η ΕτΠ υποστηρίζει σθεναρά τα σχόλια της Επιτροπής σχετικά με την αύξηση της υιοθέτησης μέτρων μέσω των ταμείων αγροτικής ανάπτυξης, για τη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους και την επέκταση της καλυπτόμενης επιφάνειας εδάφους.

31. Η έκθεση ΕΟΠ/ΚΚΕρ 2012 δείχνει ότι τα υφιστάμενα μέτρα της ΚΓΠ που αποσκοπούν στην καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση (ΚΓΠΚ) δεν ήταν τα πλέον κατάλληλα για σκοπούς προστασίας του εδάφους. Ως εκ τούτου, οι τρέχουσες προτάσεις για τον οικολογικό προσανατολισμό της ΚΓΠ πρέπει να στραφούν περισσότερο προς τη βελτίωση της προστασίας του εδάφους, χωρίς ωστόσο να αυξάνουν τον διοικητικό φόρτο των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών. Αυτό περιλαμβάνει αξιολόγηση του κατά πόσον υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω αύξηση της υιοθέτησης μέτρων "ΚΓΠΚ" για τη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους.

32. Πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι τα μέτρα της ΚΓΠ καλύπτουν μόνον τις γεωργικές εκτάσεις που τυγχάνουν ενισχύσεων ανά εκμετάλλευση. Η ΕτΠ υποστηρίζει τις προτάσεις της Επιτροπής να αποσαφηνιστούν και να εξειδικευθούν τα σχετικά με το έδαφος πρότυπα στο πλαίσιο της συνολικής μεταρρύθμισης της ΚΓΠ. Ειδικότερα, η ΕτΠ επικροτεί την τρέχουσα πρόταση για μια νέα καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, η οποία αφορά την προστασία της οργανικής ύλης και περιλαμβάνει την απαγόρευση της καύσης της καλαμιάς στις αροτραίες καλλιέργειες και την απαγόρευση της πρώτης άρσης υγρότοπων και πλούσιων σε άνθρακα εδαφών.

33. Η ΕτΠ υποστηρίζει τις εν εξελίξει εργασίες της Επιτροπής για την καλύτερη ενσωμάτωση της προστασίας του εδάφους σε άλλους σχετικούς τομείς πολιτικής. Σε αυτές περιλαμβάνεται η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα και αειφορία, με ιδιαίτερη έμφαση στην διαχείριση της γης, το προσχέδιο για τη διαφύλαξη των υδάτων της Ευρώπης και την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής.

34. Υπάρχουν σαφείς δεσμοί μεταξύ της διαχείρισης του εδάφους και της διάχυτης ρύπανσης και αυτό αποτελεί σημαντικό και επείγον ζήτημα που αφορά την ποιότητα του νερού σε όλη την Ευρώπη. Η διάβρωση του εδάφους η απώλεια θρεπτικών στοιχείων και φυτοφαρμάκων από τις γεωργικές εκτάσεις ενέχουν κινδύνους για την ποιότητα του νερού. Η οδηγία 91/676/ΕΟΚ για τη νιτρορύπανση, η οδηγία 2006/118/ΕΚ για τα υπόγεια ύδατα και η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα δεν προβλέπουν την απαίτηση για άμεση θέσπιση νομοθεσίας ειδικά για το έδαφος, παρά τη σημασία της διάχυτης ρύπανσης. Αν τα υπόγεια ύδατα μολυνθούν, ενδέχεται να χρειαστούν πολλές εκατοντάδες χρόνια για να απολυμανθούν. Ως εκ τούτου, η ΕτΠ απευθύνει έκκληση για την εισαγωγή κατάλληλων μέτρων καταπολέμησης της υποβάθμισης του εδάφους και των κινδύνων διάχυτης ρύπανσης στα υπόγεια ύδατα, καθώς και σε άλλα υδάτινα ρεύματα.

35. Αν και η πρόληψη της υποβάθμισης του εδάφους θα πρέπει να παραμείνει προτεραιότητα, η τρέχουσα κατάσταση ορισμένων ευρωπαϊκών εδαφών θα απαιτήσει να ληφθούν μέτρα για την αποκατάσταση μολυσμένων εδαφών. Η ΕτΠ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής να συνεχιστεί η στήριξη της ανάπλασης εγκαταλειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων από το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) κατά την επόμενη περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές θα πρέπει να συνεχίσουν να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι παραμένουν διαθέσιμοι σημαντικοί πόροι στο πλαίσιο του Ταμείου Συνοχής για όσες επιλέξιμες περιοχές επιθυμούν να αντιμετωπίσουν την υποβάθμιση του εδάφους.

36. Η ΕτΠ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παράσχει επιπλέον δυνατότητες υλοποίησης έργων για το έδαφος υπό το πρόγραμμα στήριξης LIFE +. Οι χρηματοδοτικές ρυθμίσεις μπορούν να τοποθετηθούν σε ευρύτερη βάση κατά την προσεχή περίοδο. Σύμφωνα με τις ισχύουσες απαιτήσεις, τα έργα που υπάγονται στο κεφάλαιο «Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση» πρέπει να έχουν χαρακτήρα υποδείγματος και/ή να είναι καινοτόμα. Ωστόσο, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του εδάφους, σε πολλές περιπτώσεις, δεν υπάρχει συγκεκριμένη ανάγκη για καινοτομία αλλά περισσότερο για την επανάληψη των δραστηριοτήτων ή για τη συνέχεια αυτών που έχουν ήδη αρχίσει.

Νομοθεσία

37. Η ΕτΠ επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή προτείνει την επανεξέταση της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία θα αποτελέσει ευκαιρία για την πληρέστερη ενσωμάτωση του σχετικού με το έδαφος προβληματισμού σε πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού των έργων. Θα είναι σημαντικό για την Επιτροπή να εξετάσει τρόπους δημιουργίας κινήτρων για τη μείωση των ανθρακικών εκπομπών και τη διατήρηση της οργανικής ύλης του εδάφους με τον συνυπολογισμό των χρήσεων γης, των αλλαγών των χρήσεων γης και της δασοκομίας (LULUCF) στις δεσμεύσεις της ΕΕ για το 2020 όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος.

Διεθνές επίπεδο

38. Η φθορά του εδάφους ενδέχεται να έχει διασυννοριακές επιπτώσεις (π.χ. εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, διάχυτοι ρύποι, διαβρωμένα ιζήματα, απώλεια άνθρακα από το έδαφος, εξάπλωση της ρύπανσης πέραν των συνόρων). Οι γαίες της Ευρώπης αποτελούν σημαντική δεξαμενή, αλλά και ενδεχόμενη πηγή αερίων θερμοκηπίου, συμπεριλαμβανομένων των εκπομπών N₂O.

39. Η ΕτΠ επικροτεί τις εποικοδομητικές προσπάθειες που κατέβαλε η Επιτροπή στη διάσκεψη Rio+20 και την ενσωμάτωση των ανησυχιών για την υποβάθμιση του εδάφους στο τελικό κείμενο⁽⁸⁾. Προτρέπει την Επιτροπή να διατηρήσει την πολιτική για το έδαφος μεταξύ των προτεραιοτήτων της σε διεθνείς διασκέψεις όπως οι συνεδριάσεις στο πλαίσιο της UNFCCC και τα άλλα σχετικά Φόρουμ, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα. Η ΕτΠ επιδοκιμάζει επίσης το γεγονός ότι η Επιτροπή και η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της

απερήμωσης (UNCCD) υποστηρίζουν ενεργά την πρωτοβουλία για τις οικονομικές πτυχές της υποβάθμισης του εδάφους, ούτως ώστε να δημιουργηθούν κίνητρα για επενδύσεις σε πολιτικές αιφόρου διαχείρισης της γης. Τέλος, η ΕτΠ επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή θα συνεργαστεί σε διεθνές επίπεδο για να προωθήσει τη σύσταση διακυβερνητικής επιτροπής εδαφών.

Δ. Επικουρικότητα, αναλογικότητα και βελτίωση της νομοθεσίας

40. Η έκθεση της Επιτροπής δεν εγείρει ζητήματα επικουρικότητας ή αναλογικότητας από μόνη της, καθώς είναι μια έκθεση για την εφαρμογή της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος. Ωστόσο, γίνεται έμμεσα αναφορά σε ενδεχόμενη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία του εδάφους, η οποία μπορεί να εγείρει τέτοια ζητήματα.

41. Εκείνα τα κράτη μέλη που αντιτάχθηκαν στην πρόταση του 2006 για μια οδηγία πλαίσιο και τα οποία εμπόδισαν την έγκριση νομοθεσίας στο Συμβούλιο το 2010, επικαλέστηκαν κυρίως το επιχείρημα της επικουρικότητας. Το πρόβλημα είναι ότι, ενώ ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη προηγμένη νομοθεσία για την προστασία του εδάφους, άλλα κράτη μέλη δεν έχουν νομοθετικό πλαίσιο, ή διαθέτουν λιγότερο εξελιγμένο νομοθετικό πλαίσιο. Η ΕτΠ καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν αμέσως μέτρα σε εθνικό επίπεδο. Απευθύνει δε έκκληση ώστε:

- τα κράτη μέλη που έχουν ήδη μια πολιτική για το έδαφος να την αναπτύξουν στο βαθμό που αυτή είναι απαραίτητη,
- τα κράτη μέλη που έχουν ήδη μια καλά αναπτυγμένη πολιτική για το έδαφος να λειτουργήσουν ως γέφυρα για εκείνα τα κράτη μέλη τα οποία δεν έχουν καμία αντίστοιχη πολιτική, με την ανταλλαγή τεχνογνωσίας. Η ΕτΠ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εποπτεύσει τη διαδικασία αυτή,
- τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη μια πολιτική για το έδαφος να θεσπίσουν μία στο άμεσο μέλλον, εν αναμονή της επίτευξης προόδου σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ΕτΠ υποστηρίζει τα μέτρα της Επιτροπής που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν ρυθμίσεις προστασίας του εδάφους που εμπίπτουν στο δικό τους πεδίο αρμοδιοτήτων.

42. Η υποβάθμιση του εδάφους, συμπεριλαμβανομένων των διαρροών αερίων θερμοκηπίου, της ρύπανσης, της συμπίκνωσης (συμπιέσης), της διάχυτης ρύπανσης και της σφράγισης του εδάφους έχει διασυννοριακές επιπτώσεις και ως εκ τούτου απαιτεί τουλάχιστον το συντονισμό πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ένα παράδειγμα είναι ο κίνδυνος αύξησης πλημμυρών σε γειτονικές χώρες από τη συμπίεση ή υποβάθμιση του εδάφους, το οποίο δεν μπορεί πλέον να αποθηκεύσει το νερό της βροχής. Η ρύπανση των υδάτων και ο ευτροφισμός μπορούν και αυτά να συμβούν

⁽⁸⁾ <http://www.unccd2012.org/thefuturewewant.html>

ως επίπτωση της ρύπανσης του εδάφους και δεν περιορίζονται από τα σύνορα μιας χώρας. Τα ιζήματα που παρασύρονται από τη διάβρωση του εδάφους σε μια χώρα μπορεί να «μπλοκάρουν» φράγματα ή να προκαλέσουν βλάβες σε υποδομές (π.χ. λιμένες) άλλων χωρών, ενώ το μολυσμένο έδαφος μπορεί να μολύνει τα υπόγεια ύδατα μιας γειτονικής χώρας. Ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή νομοθεσία γίνεται αντιληπτή ως τρόπος προστασίας των χρηστών γαιών μιας χώρας, από τις επιβλαβείς συνέπειες πρακτικών σε μια άλλη χώρα, για τις οποίες αυτοί δεν είναι υπεύθυνοι⁽⁹⁾. Όπου εκδηλώνεται διασυνοριακός αντίκτυπος, οι συνεργατικές πρωτοβουλίες μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών είναι θεμελιώδεις για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

43. Δεδομένου ότι η Ευρώπη παρατηρεί ζημιογόνους επιπτώσεις στο έδαφος της ακόμα και έξι χρόνια μετά τη δημοσίευση της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος, είναι δύσκολο να αποδειχθεί πώς ακόμη και μια αναθεωρημένη θεματική στρατηγική, χωρίς την οδηγία πλαίσιο για το έδαφος, θα αρκεί για την επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του εδάφους σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και πώς θα ξεπεραστούν τα προαναφερθέντα προβλήματα. Τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες για την προστασία του εδάφους.

44. Για να εξασφαλιστεί η αναλογικότητα, η μελλοντική νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία του εδάφους πρέπει να αφήσει αρκετό περιθώριο στα κράτη μέλη να αποφασίσουν ποια είναι τα καταλληλότερα μέτρα στο καταλληλότερο γεωγραφικό και διοικητικό επίπεδο. Αυτό έχει καθοριστική σημασία, προκειμένου να εξασφαλιστεί η δυνατότητα ορθής συνεκτίμησης των ιδιαίτερων περιφερειακών και τοπικών χαρακτηριστικών, όσον αφορά την ετερογένεια των εδαφών, τις χρήσεις της γης, τις τοπικές κλιματολογικές συνθήκες και κοινωνικοοικονομικές πτυχές.

E. Συμπεράσματα

45. Η ΕτΠ εκδιάζει το έργο της Επιτροπής στην εφαρμογή της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος. Τα ευρωπαϊκά εδάφη έχουν θεμελιώδη σημασία για τις συνθήκες διαβίωσής μας και ως εκ τούτου πρέπει να προστατεύονται. Η σημασία του εδάφους ως μη ανανεώσιμης πηγής ενέργειας, η οποία είναι βασική για ένα βιώσιμο περιβάλλον, θα πρέπει να αναγνωριστεί από σφαιρικές πολιτικές και μέτρα για την προστασία του εδάφους.

46. Το έδαφος χρήζει προστασίας προκειμένου:

- να διασφαλιστεί τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον η προμήθεια ασφαλών και ποιοτικών τροφίμων·
- να παραμείνουν καθαρά τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα·

— να επιτευχθεί η αποθήκευση του άνθρακα, ο περιορισμός των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή·

— να καταστεί δυνατή η διαχείριση και ο μετριασμός των επιπτώσεων των πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών·

— να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και τα συστατικά της·

— να διαφυλαχθεί η ύπαρξη υγιών χώρων αναψυχής·

— να διαφυλαχθεί η γεωποικιλότητα, καθώς και η πολιτιστική και αρχαιολογική κληρονομιά.

47. Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης μπορεί να προκύψει σειρά προβλημάτων στο έδαφος, μερικές φορές με σοβαρές, δαπανηρές και μη αναστρέψιμες συνέπειες. Αυτά προκαλούνται κυρίως από τη μόλυνση του εδάφους, τις κατολισθήσεις, την απομείωση οργανικών υλών, τη διάβρωση, την αλάτωση, και τη σφράγιση (στεγανοποίηση). Πρέπει να θεσπιστεί περαιτέρω νομοθεσία σε επίπεδο ΕΕ - και να ληφθούν μέτρα σε επίπεδο κρατών μελών, εφόσον αυτό δεν υφίσταται ήδη - και επίσης να χαραχθούν επιπλέον πολιτικές για την προστασία του εδάφους, λόγω των κρίσιμων λειτουργιών και των προϊόντων οικοσυστήματος που παρέχουν τα εδάφη στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον της Ευρώπης. Το κόστος της νομοθετικής δράσης θα πρέπει να συγκριθεί με το κόστος της αδράνειας, δηλαδή το κόστος που θα προκύψει από την αλλαγή του κλίματος, τη ρύπανση των υδάτων, τη διαχείριση πλημμυρών, τη δημόσια υγεία, κλπ. Η Επιτροπή εκτίμησε το 2006 ότι το συνολικό κόστος της υποβάθμισης του εδάφους στην ΕΕ των 25 κρατών μελών θα μπορούσε να ανέλθει σε 38 δις ευρώ τον χρόνο.

48. Η ποιότητα του εδάφους συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με άλλες περιβαλλοντικές πτυχές που αφορούν την ΕΕ (όπως η ποιότητα του αέρα ή των υδάτων, ο κίνδυνος πλημμυρών, η βιοποικιλότητα, η αλλαγή του κλίματος, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κλπ.). Η μελλοντική πολιτική για το έδαφος πρέπει να αναγνωρίσει ότι συνδέεται με άλλους περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ (π.χ. την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα). Πολλές υφιστάμενες ενωσιακές διατάξεις έχουν ορισμένα στοιχεία προστασίας του εδάφους, αν και δεν έχει ακόμα τεθεί σε εφαρμογή σφαιρική νομοθεσία ειδικά για το έδαφος. Οι τρέχουσες διατάξεις περιορίζονται γενικά σε συγκεκριμένες χρήσεις του εδάφους ή στη διαχείρισή του και δεν προβλέπουν τη συνολική κάλυψη του εδάφους.

49. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές πρέπει να αξιολογήσουν την κατάληψη εδάφους στις περιοχές τους και να εκτιμήσουν τι μπορεί να γίνει αν οι τάσεις κατάληψης δεν είναι βιώσιμες. Αυτό το έργο μπορεί να υποστηριχθεί, χρησιμοποιώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, για τις βέλτιστες πρακτικές περιορισμού, άμβλυνσης ή αντιστάθμισης της σφράγισης εδαφών, καθώς και μέσω της τρέχουσας εφαρμογής των τεσσάρων πυλώνων της θεματικής στρατηγικής για το έδαφος. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές θα πρέπει επίσης να συνεχίσουν να συμβάλουν πρωτόβουλα στην εν λόγω στρατηγική, για παράδειγμα υποστηρίζοντας την ανάπτυξη τοπικών κωδίκων συμπεριφοράς για την προστασία του εδάφους.

⁽⁹⁾ Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος (ΕΓΠ) (2011), "Soil: Worth Standing your ground for. Arguments for the Soil Framework Directive".

50. Οι ελλείψεις από πλευράς μέτρων για την προστασία του εδάφους μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα σύμφωνα με μια κοινή βάση για το σύνολο της ΕΕ μέσω της θέσπισης γενικού πλαισίου και κοινών αρχών προς τήρηση από όλες τις χώρες. Θα μπορούσε, ως εκ τούτου, να υποστηριχθεί μια οδηγία πλαίσιο για το έδαφος, αν και είναι σημαντικό η πολιτική να μην είναι αδικαιολόγητα περιοριστική όπως με τη συμπερίληψη ποσοτικών διατάξεων και οριακών τιμών. Η αρχή της επικουρικότητας είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού το έδαφος διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τη μια περιφέρεια της Ευρώπης στην άλλη. Οι στρατηγικές για την προστασία του εδάφους θα πρέπει ως εκ τούτου να βασίζονται στους υφιστάμενους κινδύνους και στις εκάστοτε περιστάσεις, να είναι αναλογικές και να συνεκτιμούν τις περιφερειακές συνθήκες. Για να επιτευχθεί αποτελεσματική προστασία του εδάφους χρειάζεται να ληφθούν μέτρα προσαρμοσμένα σε κάθε περίπτωση. Η υλοποίηση

της πολιτικής για το έδαφος πραγματοποιείται πρωτίστως σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο και άρα οι απαιτούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις πρέπει να θεσπίζονται σε αυτό το επίπεδο. Χρειάζεται δε καλύτερη παρακολούθηση του εδάφους για την ανάπτυξη, την υποστήριξη και την αξιολόγηση περιφερειακών προσεγγίσεων της προστασίας του εδάφους.

51. Η πολιτική προστασίας του εδάφους πρέπει να επιτύχει τη δέουσα ισορροπία μεταξύ της ανάληψης δράσης σε επίπεδο ΕΕ και της εφαρμογής της αρχής της επικουρικότητας και της καλύτερης νομοθεσίας, προκειμένου να αποφευχθούν μη αναγκαία πρόσθετα διοικητικά βάρη και δυσανάλογες δαπάνες. Η νομοθεσία της ΕΕ για το έδαφος θα πρέπει ως εκ τούτου να σχεδιαστεί ώστε να παρεμβαίνει μόνο στην περίπτωση στην οποία απαιτείται η ανάληψη δράσης.

Βρυξέλλες, 30 Νοεμβρίου 2012

Ο Πρόεδρος
της Επιτροπής των Περιφερειών
Ramón Luis VALCÁRCEL SISO